UOT 94(479.24)

XANIM ƏSƏDOVA
ADAU-nun İctimai fənlər kafedrasının baş müəllimi,
Tarix üzrə fəlsəfə doktoru
Orcid: 0000-0009-7476-3354
xanim.as@mail.ru

GƏNCƏ AZƏRBAYCAN MİLLİ İSTİQLALININ ƏRK QALASIDIR: TARİX VƏ MÜASİRLİK

DOI: https://doi.org/10.36719/2708-065X/109/113-117

Azərbaycan xalqının milli tarixinin yazılmasında Gəncə şəhərinin özünəməxsus dəsti-xətti var. Müxtəlif tarixi dönəmlərdə qeyrət qalası, müqavimət mərkəzi və paytaxt kimi ad və statusların sahibi olmuş, çox böyük şairlər, yazıçılar, alimlər, filosoflar və qəhrəmanlar yetişdirmiş məkan kimi yaddaşlarda qalan Gəncə, həm də milli istiqlalımızın təntənəsinə, xalqımızın azadlıq və müstəqillik ruhunun yüksəlişinə misilsiz töhfələr vermişdir. Gəncədə tarixən mövcud olan kreativ atmosfer Azərbaycan intellektual elitasının ərsəyə gələməsinə olduqca güclü təkan vermiş, intellektual-mədəni dəyərlərimizi və əvvəlki nəsillərdən miras qalmış ənənələrimizi ali kürsüyə qaldırmış şəxsiyyətlər yetişdirmişdir. Bu gün suveren Azərbaycanın "2-ci böyük şəhəri" statusuna sahib olan Gəncə xalqımızın və milli dövlətimizin sosial-iqtisadi, ictimai-siyasi və ruhani-mədəni həyatında çox mühüm rol oynayır. Təqdim olunan məqalədə, məhz Gəncə şəhərinin Azərbaycan xalıqının dövlətçilik tarixində oynadığı böyük roldan bəhs olunur, onun milli tariximizə bəxş etdiyi şanlı salnamə təhlil edilir və qiymətləndirilir.

Açar sözlər: Azərbaycan, Gəncə, tarix, milli istiqlal, milli dövlətçilik, qəhrəman şəhər.

Giriş. Cənubda Zəncandan, Qəzvindən və Həmədandan başlayaraq şimalda Gəncəyə, Zaqatalaya, Şəkiyə, Qəbələyə və Dərbəndə qədər Azərbaycanın tarixi ərazilərində taleyin ağır sınaqlarına sinə gərmiş və dünyanın gərdişini dəyişən möhtəşəm hadisələrin şahidi olmuş yurdlarımızın - şəhər və kəndlərimizin hər biri milli tariximizdə özünəməxsus iz qoymuş və "Azərbaycan" adlanan çoxəsrlik şanlı salnamənin yazılmasına öz töhfəsini vermişdir. Öz adını Azərbaycanın qəhrəmanlıq tarixinə qızıl hərflərlə yazdırmış şəhərlərimiz içərisində Gəncəninin xüsusi yeri, rolu və əhəmiyyəti var.

Ərəb istilası dövtündə Gəncənin yüksəliş dövrü başlanmış və bu Məhəmməd ib Xaliddən (844-861) başlayaraq, Aranda, Şirvanda və Ərməniyyədə [8, s.234] (Əməvilər sülaləsinin - 661-750, dövründə müəyyən edilən inzibati bölgüyə görə, IV əmirlik və yaxud canişinlik) hakimlik edən ərəb-Məzyədi sülaləsinin nümayəndələrinin mühüm strateji məntəqə kimi Gəncəyə göstərdikləri böyük diqqət və qayğının nəticəsi olmuşdur.

Qeyd etmək lazımdır ki, eramızın ilk əsrlərindən başlayaraq, Gəncə "Böyük ipək yolunun" üzərində ən mühüm məntəqələrdən birinə çevrildi. "Böyük ipək yolunun" əsas marşrutlarını təsvir edən bütün xəritələrdə Cənubi Azərbaycandan Qara dəniz sahillərinə aparan ticarət xəttinin məhz Gəncədən keçdiyi göstərilir. 1993-cü ildə isə keçmiş SSRİ məkanında təmsil olunan dövlətlərin, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının iştirakı ilə yaradılmış TRACECA (ing. ***Tra**nsport **C**orridor **E**urope-**C**aucasus-**A**sia*) proqramı üzrə marşrutun mühüm məntəqələrindən biri də Gəncə şəhəridir [5, s.35]. Tarixən ticari, iqtisadi, siyasi və mədəni aktivliyin mərkəzində yerləşən Gəncə, bütün varlığı ilə daim ilahi haqqın və ədalətin yanında olmuş, özünün inqilabçı ruhu və üsyankar xarakteri ilə milli dövlətçiliyimizin və suverenlyimizin təntənəsi naminə saysız-hesabsız qurbanlar vermişdir.

Gəncənin milli dövlətçilik və suverenlik tariximizdə ilk addımları. Azərbaycanın orta əsrlər tarixində mərkəzi Gəncə şəhəri olan Şəddadilər dövlətindən bəhs olunur. Mənbələrdə qeyd edilir ki, Dəbil (indiki İrəvan rayonunda qədim şəhər, yalnız xarabalıqları mövcuddur) şəhərində məskunlaşan Şəddadilər sülaləsinin nümayəndələri IX əsrin sonu, XI əsrin əvvəllərində Şimali Mesopotamiyada və Suriyada mövcud olmuş Həmdanilər dövlətinin (890-1004, Şimali Mesopotamiyada - Bədiyyət əl-Cəzirədə və Suriyada isavilik ideyalarına sitayiş edən qədim ərəb-tağlibilər qəbiləsinin davamçıları,

İraq şiələrinin ən radikal qollarından birinə xidmət edirdilər) hökmdarlarına xidmət edirdilər. Azərbaycanın şimalında, xüsusilə də Gəncədə yaranmış mürəkkəb hərbi-siyasi vəziyyətlə əlaqədar Həmdanilər dövlətinin başçısı Həmdan ibn Həmdun ibn əl-Hariz ət-Tağlibinin (868-874, - Həmdanilər sülaləsinin yardıcısı və eponimi) göstərişi ilə Məhəmməd ibn Şəddadın oğlu Fəzl ibn Məhəmməd İraqın şimalında yaşayan kürd klanlarının dəstəyi ilə Gəncəyə gəldi. Tezliklə doğma qardaşı Ləşkəri ibn Məhəmməd də ona qoşuldu. Şəddadilər Gəncə əhalisini gürcülərin və Şimali Qafqaz dağlılarının dağıdıcı hərbi yürüşlərindən xilas etdikləri üçün Gəncənin qədirbilən türk əhalisi onlara (Fəzl, Ləşkəri və Mərzuban) minnətdarlıq rəmzi kimi hakimlik statusu verilməsini qərara aldı. Beləliklə, Gəncə şəhəri mərkəz olmaqla Azərbaycanda yeni müstəqil feodal dövləti yarandı. Tarixdə Şəddadilər dövləti (871-1888-ci illər) kimi qalmış bu dövlət Azərbaycanın dövlətçilik tarixində mühüm rol oynadı. Məhz Şəddadilərin hakimiyyəti dövründə Gəncənin orta əsrlər şəhərinə xas olan nümunəvi obrazı da formalaşdı. Bərdəyə və Beyləqana qədər Azərbaycanın Aran bölgəsini və Qarabağın Dağlıq hissəsini nəzarət altına alan Şəddadilər Azərbaycanın cənub hissəsi ilə və İranla kommunikasiyaların yaradılmasına xüsusi diqqət ayırdılar. Nəticədə, Araz çayı üzərində bugünədək gəlib çatmış Xudafərin körpüləri (1027-ci il) inşa olundu. Orta əsr mənbələri Şəddadilər sülaləsinin islamın fədakar müdafiəçiləri olması, inanclarımıza təcavüz edən gürcülərə, ermənilərə, bizanslara, alanlara və ruslara qarşı silahlı mübarizə aparması haqqında məlmatlar verir. Səlcuq yürüşlərilə əlaqədar Şəddadilər Səlcuq sultanı Toğrulun (Rüknəddövlə Vəddin əs-Sultan əl-Müəzzəm Əbu Talib Toğrul bəy Yamin Əmir əl-Möminin - 990-1063, 1038-1063-cü illərdə Səlcuqi səltənətinin ilk sultanı) süzerenitetini qəbul etməyə məcbur oldular. Şəddadilərin sonuncu hökmdarı III Fəzlun ibn Fəzlin (1073-1075) hakimiyyəti dövründə Səlcuq hökmdarı Məlik-şah (Məlik-şah Əbülfət Cəlaləddin ibn Alp-Arslan - 1055-1092, 1072-1092-ci illərdə Səlcuqlar səltənətinin üçüncü sultanı) Gəncəni və ətraf rayonları nökəri Sav Təkinə hədiyyə (peşkəş) etdi. [6, s.89]. Beləliklə, Şəddadi suverenliyinə son qoyuldu və Azərbaycanda yeni tarixi dövr başlandı. Tədqiqatçılar, yanlış olaraq, XII əsrədək Gəncədə yaşayan əhalinin İran mənşəli olması haqqında iddialar irəli sürür [9,s.245].

Gəncə xanlığı - Azərbaycanda suverenlik tarixinin ən parlaq nümunəsi kimi. Rusiyanın hərbi təcavüzü dövründə işğalçılara qarşı göstərilən ciddi müqavimət Azərbaycan xanlarının və xanlıqların ərazisində yaşayan əhalinin azadlığa və istiqlala bəslədiyi sevgisinin parlaq təcəssümü idi. Sözügedən dövrdə xalqa, vətənə və istiqlala olan sonsuz məhəbbətin ən parlaq ifadəsindən biri də Gəncə hökmdarı Cavad xanın rəhbərliyi altında Gəncənin qəhrəman müdafiəsi idi. XIX yüzilliyin əvvəllərində imperiya xislətinin yeni partlayışını yaşayan Rusiya Cənubi Qafqazda mövcud olan çox həssas və qeyri-ordinar situasiyadan öz xeyirinə istifadə etməyi və Azərbaycana məxsus tarixi əraziləri işğal etməyi qərara aldı. Bu minvalla Cənubi Qafqaz xalqlarının milli tarixinə və taleyinə üzdəniraq Rusiya fakroru daxil oldu. O, zorakı üsullarla Cənubi Qafqaz xalqlarının tarixi ənənələrini və bütün qırmızı xətlərini tapdaladı, onları 150 il davam edən əsarətə məhkum etdi. Azərbaycan xanları hər hansı kuralları tanımaq istəməyən nataraz və eybəcər monstrın dağıdıcı həmlələri qarşısında nə edəcəklərini bilmədilər. Bəzi xanlar "əməkdaşlıq etməyi", bəziləri isə dağlara, yaxud İrana qaçmağı qərara aldı. Ölüm və dəhşət saçan Rusiya hərb maşınının qarşısına dəyanətlə çıxan Gəncə və Gəncə əhalisi isə Cavad xanın komandanlığı altında Azərbaycan tarixinə şücaətin və rəşadətin parlaq nümunəsini öz müqəddəs qanı ilə yazdı. Rus ordusunun gürcü əsilli hərbi komandanı, Cavad xana və gəncəlilərə qarşı xüsusi nifrəti ilə seçilən Pavel Dmitrieviç Sisianov (orij. *Pavle Dimitris Sisişvili* -1754-1804) özünün sərəncamında olan hərb maşınının bütün dağıdıcı gücünü Rusiya ağalığına qəti şəkildə "yox" deyən Gəncə müdafiəçilərinin üzərinə yeritdi.

Cavad xan Sisinaovun Gəncənin təslim olması haqqında məktublarına verdiyi sərt və qəti cavabların necə çox ağır nəticələr verəcəyini yaxşı bilirdi. Lakin türk-Qacar nəslinin [2,s.347] qəhrəman ruhundan tükənməz güc alan, azadlığa və istiqlala sonsüz məhəbbət bəsləyən Cavad xan Ziyadoğlu Gəncə qalasının divarları üzərində, əlində polad qılınc, son damla qanına qədər vuruşaraq şəhidliyə qovuşmağı, ona "əff ediləcəyini" vəd edən yağıların qılıncının altından keçməkdən üstün tutdu və Sisinaova cavab verdiyi kimi ("Sən yalnız mənim cəsədimin üzərindən Gəncəyə daxil ola bilərsən") qala divarları üzərində oğlu Hüseynqulu ilə birlikdə şəhid oldu [7,49]. Cavad xanın öz doğma övladı ilə birgə qəhrəman kimi həlak olması Azərbaycanda əsrlər ərzində formalşamış şəhidlik ideyasına yeni məzmun qatdı. Artıq 221 ildir ki, Cavad xanın və oğlu Hüseynqulunun qəhrəmanlıq nü-

munəsi Azərbaycan və türk kişisində böyük fədakarlıq motivasiyası yaradan, onda vətənə, yurda, xalqa sonsuz məhəbbət, düşmənə dərin nifrət aşılayan dəyər kimi çıxış edir, milli ideyaların formalaşmasında fəal iştirak edən tarixi narrativ kimi həlledici əhəmiyyət daşıyır.

1920-ci il Gəncə üsyanının suverenlik tariximizdə rolu və əhəmiyyəti. XX yüzilliyin əvvəllərində Cavad xanın və minlərlə Azərbaycan qəhrəmanlarının müqəddəs savaşını maarifçilik və demokratizm ideyalarından güc almış yeni bir nəsil davam etdirdi [3,s.178]. Lakin həmişə olduğu kimi Azərbaycanda milli dirçəliş hərəkatı və istiqlal mücadiləsi erməni-rus irticası ilə üz-üzə qaldı. Bu şəraitdə isə 1906-cı ildə Gəncədə erməni-rus təcavüzünə qarşı sipər yaratmaq üçün "Difai" ("Müdafiə") gizli əksinqilabçı təşkilat yarandı. "Difai" antiterror təşkilatının yaradıcıları və rəhbərləri sırasında dövrün görkəmli siyasət xadimləri və Azərbaycanı canları qədər sevən böyük şəxsiyyətlər var idi: Xudadat bəy Ələkbər bəy oğlu Rəfibəyli (1878 - 01.06.1920, ADR-in Səhiyyə və Sosial Təminat Naziri, 06 may 1919-cu ildən AXC-in süqutuna qədər Gəncə qubernatoru), Şəfi bəy Mustafa bəy oğlu Rüstəmbəyov (1893-1960, görkəmli dövlət və siyasət xadimi, Azərbaycan Xalq Cünhuriyyəti parlamentinin deputatı və AXC-nin Daxili işlər nazirinin müavini), Xəlil bəy Hacıbaba oğlu Xasməmmədov (1873-1945, AXC-nin görkəmli dövlət və siyasət xadimi), İsmayıl Xan Əbülfət Xan oğlu Ziyadxanov (15.08.1867 - 06.06.1920, AXC ordusunun podpolkovniki), Nəsib bəy Yusif bəy oğlu Yusifbəyli (05.07.1881 - 31.05.1920, 14.03.1919 - 30.03.1920-ci illərdə ADR hökumətinin başçısı), Əhməd bəy Ağaoğlu (1869-1939), Həsən bəy Məşədi Hüseyn oğlu Ağayev (1875 - 19.07.1920), Qara bəy İsmayıl oğlu Qarabəyov (1874-1953, Azərbaycanın dövlət və siyasət xadimi), Behbud xan Azad xan oğlu Cavanşir (1878-18.07.1921), Məhəmmədhəsən Cəfərqulu oğlu Hacınski (1875-1931) və İsa bəy Aşurbəyov (1878-1938). Qeyd edilən şəxslərdən, Məmmədhəsən Hacınski, Əhməd bəy Ağaoğlu, İsa bəy Aşurbəyov və Şəfi bəy Rüstəmbəyov istisna olmaqla hər biri Gəncədə və Gəncə ətrafında yerləşən bölgələrdə (o vaxt Yelizavetpol quberniyası) doğulub, böyüyüb, boya-başa çatmış vətənpərvər insanlar idi [1]. Soğma Vətənin təhlükəsiliyinin müdafiəçiləri və xalqın namusunun mühafizəkarları kimi milli tariximizə öz adlarını qızıl hərflərlə yazmış bu şəxsiyyətlər sona qədər milli istiqlalımız uğrunda qəti mübarizə apardılar və çoxları bu müqəddəs mübarizədə şəhid oldu. 1918-ci il may ayının 28-də müsəlman Şərqində ilk demokratik cümhuriyyət yarananda bu cəsur insanlar millətin qurduğu istiqlal binasına durmadan və usanmadan möhkəm kərpiclər qoymağa başladı. Bu dövrdə Gəncə milli istiqalımızın ərk qalasına, müqavimət mərkəzinə çevrildi. Məhz Gəncədən özünün Zəfər yürüşünə başlayan AXC hökuməti Azərbaycan istiqlalını və suverenliyini 3 ay ərzində Bakı, Qarabağ, Zəngəzur və Naxçıvan da daxil olmaqla 115 km^2 ərazidə bərqərar etdi.

Müxtəlif cəbhələrdə xüsusi qəddarlığı, soyğunçu və vandal xisləti ilə ad çıxarmış acgöz bolşevik ordusu Gəncəni barbar üslubunda yağmaladı (qeyd edək ki, bolşevik komandirləri əvvəlcədən zorakı rus əsgərinə, qalib gələcəkləri halda Gəncəni qənimət alacaqları vədini vermişdi). Azərbaycan generallarının bir qismi qətlə yetirildi [4,95]. Mühasirədən çıxa bilənlər isə Gürcüstana, İrana və Türkiyəyə mühacirət etməyə məcbur oldular. Gəncə üsyanı dəhşətlərilə gəncəlilərin və bütün azərbaycanlıların genetik kodunda düşmənə əbədi nifrət hissi yaratdı və bu hisslər onilliklər sonra yenidən aktiv fazaya keçərək əsarət boyunduruğunu üzərindən həmişəlik atdı.

Gəncə və gəncəlilər suveren Azərbaycan Respublikasında. Bu gün Gəncə şəhəri və gəncəlilər müstəqil Azərbaycan Respublikasının iqtisadi, siyasi və mədəni həyatında, ölkəmizin müdafiəsində, beynəlxalq aləmdə müsbət imicinin və yüksək adının formalaşmasında müstəsna rol oynayır. Cavad xanın qəhrəmanlıq məktəbindən tükənməz güc alan çağdaş Gəncə şəhəri və yeni nəsil gəncəlilər Azərbaycanın azadlığı istiqlaliyyəti və ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizədə - Birinci və İkinci Qarabağ müharibəsində misli görünməmiş igidlik nümayiş etdirərək yüzlərlə şəhid vermişdir. Bu gün Cavad xandan miras qalmış igid və qəhrəman Gəncənin giriş hissəsində yolboyu 44 günlük Vətən müharibəsinə öz adlarını qızıl hərflərə yazmış 112 şəhidin müqəddəs təsvirləri yerləşir. Əməlləri yerdə ruhları isə Cənnətdə olan həmin insanlar Vətənin dar günlərində bir daha sübut etdilər ki, Cavad xanın fədailik məktəbi yaşayır və vətənsevər gəncəlilər həmişə Azərbaycan naminə canlarını qurban verməyə hazırdırlar.

Nəticə. Hazırda milli tariximizə qızıl hərflərlə şanlı səhifələr yazmış, Azərbaycan mədəniyyətinə və dünya sivilizasiyasına böyük şəxsiyyətlər bəxş etmiş Gəncə ölkə iqtisadiyyatının, elminin, təhsilinin və mədəniyyətinin avanqardlarından biri kimi Azərbaycanın dövlət suverenliyinin möhkəm-

lənməsi işinə böyük töhfələr verməkdə davam edir. Gəncə Cənubi Qafqazda və Azərbaycanda ən vacib və əlverişli strateji məntəqlərdən biri kimi müxtəlif sivilizasiyaların kəsişdiyi, Şərqlə Qərbin, Avropa ilə Asiyanın qovuşduğu, mədəniyyətlərin və sivilizasiyaların bir-birinə qarşılıqlı təsir göstərdiyi bir məkanda yerləşir. Müasir Gəncə yeniliklə ənənələrin, dünyəviliklə dini ideologiyanın, müasirliklə patriarxallığın sintezindən ərsəyə gəlmiş yeni və xüsusi fenomendir. Azərbaycanın milli tarixində xüsusi rolu, çəkisi və misilsiz əhəmiyyəti olan bu fenomen "Azərbaycan" ideyasının şanlı tarixdən tükənməz güc alan ən vacib elementlərindən biri kimi dövlətimiz və milli taleyimiz üçün yüksək dəyər kəsb edir.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin Gəncə quberniyasından olan dövlət xadimləri (PDF). Gəncə: Elm nəşriyyatı. 2018. - S. 309.
2. Qacar M.B. "Cavad xan Ziyadoğlu-Qacarın əcdadları və sələflər" Gəncə hökmdarı Cavad xan və Ziyadoğlu-Qacar nəsli. Gəncə: Elm. Fuad Əliyev. 2020. – S. 27.
3. Mərdanov M.C., Tahirzadə A.Ş. 1920-ci ilədək ali məktəblərdə oxumuş azərbaycanlılar / - Баку: Тахсил, 2020. - Т. 4. - С. 65. - 535 с.
4. Nəzirli, Şəmistan. Güllələnmiş Azərbaycan generalları. Bakı. 2016. - S. 416. - 704 s.
5. Тураева М.О. Транспортно-инфраструктурные проекты в Евразии // Мир перемен: журнал. - М., 2016. - № 1. - С. 127.
6. Прудников В.В., Тимохин Д.М., Тишин В.В. Сельджуки между Востоком и Западом: очерки истории и историографии / отв. ред. А.Ш. Кадырбаев; Институт востоковедения РАН. - М.: ИВ РАН, 2024. - 422 с.
7. Урушадзе А.Т. Кавказская война. Семь историй. Москва: Новое литературное обозрение, 2018. 336 с.
8. Ochsenwald, William. The Middle East, A History.- McGraw-Hill Education, 2004,- P. 55
9. François De Blois. Persian Literature - A Biobibliographical Survey / François De Blois. – Routledge, 2004. - Vol. V Poetry of the Pre-Mongol Period. - C. 363. - 544 c.

ХАНЫМ АСАДОВА
Старший преподаватель кафедры Общественных наук АГАУ, доктор философии по истории

ГЯНДЖА – КРЕПОСТЬ ЧЕСТИ АЗЕРБАЙДЖАНСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО СУВЕРЕНИТЕТА: ИСТОРИЯ И СОВРЕМЕННОСТЬ

В формировании национальной истории азербайджанского народа город Гянджа имеет уникальный и неповторимый почерк. Городу, который дал Азербайджану и миру великих ученых, поэтов, писателей, мыслителей и героев, в разные периоды истории были присвоены такие названия и статусы, как «крепость чести», "центр сопротивления", «вторая столица», отдавал огромный и несравнимый вклад в торжество общенационального суверенитета и возвышению духа свободы и независимости азербайджанского народа. ь. Высочайшая креативная атмосфера, исторически существовавшая в Гяндже, дала существенный толчок к славному делу формирования интеллектуальной элиты Азербайджана, производя великих личностей, возводившие богатые духовно ценности, заимствованные из прошлых поколений традиции, на высшие ступени почета. В нынешнее время, Гянджа, имеющая статус «второго города» Азербайджана, достойно играет важнейшую роль в социально-экономической, общественно-политической и духовно-культурной жизни государства и народа. Представленной статья повествует о исключительной роли Гянджи в истории государственности Азербайджанского народа. Ее славная летопись, золотыми буквами запечатленная в национальной истории Азербайджана в статье подвергается научному анализу и получает адекватную оценку.

Ключевые слова: Азербайджан, история, Гянджа, национальная государственность, национальная независимость, город-герой.

KHANYM ASADOVA
Senior Lecturer of the Department Social Sciences, ASAU, PhD in History

GANJA – FORTRESS OF HONOR OF AZERBAIJAN NATIONAL SOVEREIGNTY: HISTORY AND MODERNITY

In the formation of the national history of the Azerbaijani people, the city of Ganja has a unique and inimitable style. The city, which gave Azerbaijan and the world great scientists, poets, writers, thinkers and heroes, in different periods of history was given such names and statuses as "fortress of honor", "center of resistance" and "second capital", made a huge and incomparable contribution to the triumph of national sovereignty and the elevation of the spirit of freedom and independence of the Azerbaijani people.

The high creative atmosphere that historically existed in Ganja gave a significant impetus to the formation of the national intellectual elite of Azerbaijan, and produced great personalities who elevated spiritual and cultural values and traditions borrowed from past generations to the highest levels of honor. At the present time, Ganja, which has the status of the "second city" of Azerbaijan, plays a vital role in the socio-economic, socio-political and spiritual-cultural life of the state and people. At the present time, Ganja, which has the status of the "second city" of Azerbaijan, plays a vital role in the socio-economic, socio-political and spiritual-cultural life of the state and people.

The presented article talks about the exceptional role of the city of Ganja in the history of statehood of the Azerbaijani people. Its glorious chronicle, embodied in golden letters in the national history of Azerbaijan, is subjected to scientific analysis and receives an adequate assessment.

Keywords: Azerbaijan, Ganja, history, national independence, national statehood, hero city.

Məqalənin redaksiyaya daxil olduğu tarix: 11 aprel 2025-ci il.
Məqalənin çapa qəbul olunma tarixi: 15 may 2025-ci il.
Rəyçilər: t.ü.f.d. Zümrüd Qəhrəmanova, t.e.d. Qabil Əliyev.